

HOGYA GYÖRGY KEDVENC VÁROSOM TURPAN/ TURFAN

Így írom: Turpan. Ez az új (kínai) név és Turfan a régi (ujgur)... Mintha azt kellene leírnom, hogy Královský Chlmec/ Királyhelmec. A történelmi események, változások olykor új és régi nevek cseréjét, fordítását is jelentik a települések életében.

Turpan egyik szellős, a híres magnélküli szőlővel körbefuttatott teraszán elmélkedem a város múltjáról és jelenéről. A várost (több mint félmillió lakossal) többségében ujugrok lakják, de már itt is jelentkezik az asszimiláció. (A kb. 120 km-re északnyugatra fekvő Ürümcsiben már ugyanannyi a kínai, mint az ujugr; a fiatal, munkakezdő kínaiak egy részét ide küldik, itt nagy valószínűséggel kapnak munkát. Ez vár Turpanra is, de addig is...)

Turpan a Tárím-medence északkeleti részében, egy hatalmas mélyedésben fekszik, és már akkor megragadta a képzeletemet, amikor először olvastam róla. A Turpan-völgy legmélyebb pontja egyben Kína legmélyebben fekvő pontja is, 154 méterrel van a tenger szintje alatt, és ez a vidék az egyik legmelegebb területe az országnak: nyáron 50°C meleg van. Az emberek csak reggel és este dolgoznak, az elviselhetetlen hőség miatt. A közelben magasodó Lángoló-hegység ilyenkor valóban olyan, mintha lánghalma (felszíne 75°C-ra is felmelegszik). Úgy tartják, hogy a klasszikus kínai regényben, a „Nyugati utazásban” szereplő helyet erről mintázták. Ennek ellenére a leleményes helyiek kihasználva az északon fekvő Tiensan hegységről lefolyó olvadt havat, az úgynevezett kárézekben (föld alatti csatornák rendszere, amely a hegyi lefolyásból származó vizeket a tengerszint alatt lévő mélyedésekben lévő medencékhez továbbítja) elegendő vizet biztosítanak az állandó öntözéshez. Az oázisokban évente kétszer aratnak. Bőségesen terem a gabona, a gyümölcs és a gyapot. 2500 tonna szőlőt, illetve mazsolát termesztenek. Ha az embernek van ideje ellátogat-

ni a Botanical Gardenbe, azaz botanikus kertbe, a bejáratnál rengeteg árúst láthat, és ezek közül sok a szőlőtermesztő.

Az egykori selyemút mentén fekvő Turpan a buddhista kultúra egyik fellegvára volt, templomokkal, kolostorokkal, kéziratos és fanyomatos könyvekkel, ahol szanszkrit, kínai, tibeti és tokhár nyelvű buddhista írásbeliség létezett. Az ujugrok nagy része a 10. században már a buddhizmust követte, és az ujugr nyelvű irodalom többsége is a buddhista kánon különböző műveinek a fordításából állt, melyek a buddhizmussal kapcsolatos vallástörténeti kutatások páratlanul gazdag forrásai: sok, ma már elveszett vagy más variánsban megőrzött buddhista szöveg mára csak ujugr fordításban maradt fenn. Az itt talált leletek közül említésre méltó a metszett fatábláról nyomtatott 868-ból származó tekercs, amely a legrégebbi eddig ismert könyv!

A fejlődő város környéke is bővelkedik látnivalóban: a régi várost, Kaocsangot időszámításunk kezdete körül alapították, most már csak hangulatos romjai láthatók; a régi, négyöt, sőt olykor tíz méteres falak tizenkét méter szélesek, és itt-ott régi kapuk és lőrések nyomain fedezhetjük fel. Negyven km-re északkeletre található a bezekliki Ezer Buddha-barlangok, és nem messze vannak a 2003-ban felfedezett 6,6 km²-en fekvő kőkörök is. Titokzatosak. A muszlim világot egy mecset és minaret is képviseli, ezeket Szulejmán szultán 1778-ban építtette az apja tiszteletére. Az imacsarnok emléktáblája kínai és ujugr nyelvű.

Elfogyasztva teámat, ebédidő közeledvén, az új Turpan szálloda felé veszem utam, de előtte betérek egy vendéglőbe, ahol báránykülönlegességeket szolgálnak fel. Az étterem modern, a szokások azonban a régiek; a bárányhúst csak kézzel és kizárólag jobb kézzel illik fogyasztani!